

Sygn. akt IX Ca 270/15

POSTANOWIENIE

Dnia 9 lipca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Agnieszka Żegarska (spr.)
Sędziowie:	SO Dorota Ciejek SR del. Magdalena Maszlanka
Protokolant:	sekr. sądowy Ewelina Gryń

po rozpoznaniu w dniu 9 lipca 2015 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z wniosku E. Ś.

z udziałem M. Ś., A. Ś., H. D., R. G. i E. L.

o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po S. Ś.

na skutek apelacji wnioskodawczynie od postanowienia Sądu Rejonowego

w Olsztynie z dnia 13 stycznia 2015 r., sygn. akt I Ns 538/13

p o s t a n a w i a :

I. zmienić zaskarżone postanowienie w całości w ten sposób, że:

1. zmienić prawomocne postanowienie Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 30 czerwca 2006 roku, sygn. akt X Ns 152/04 o stwierdzeniu nabycia spadku po S. Ś. i stwierdzić, że spadek po S. Ś. zmarłej 1 lutego 1996 roku w S. ostatnio stale zamieszkałej w O. na podstawie testamentu notarialnego z dnia 11 stycznia 1994 roku sporządzonego w Kancelarii Notarialnej w O. przez notariusza A. R.. A nr (...) nabył w całości syn M. Ś., syn S. i M.,

2. zasądzić od uczestnika postępowania M. Ś. na rzecz wnioskodawczynie kwotę 427 zł (czteryście dwadzieścia siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania,

II. zasądzić od uczestnika postępowania M. Ś. na rzecz

wnioskodawczynie kwotę 280 zł (dwieście osiemdziesiąt złotych)

tytułem zwrotu kosztów postępowania za instancję odwoławczą.

Sygn. akt IX Ca 270/15

UZASADNIENIE

E. Ś., wniosła o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po S. Ś., Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 30.06.2006 r. w sprawie sygn. akt X Ns 152/04 i stwierdziła, że spadek po zmarłej w dniu 1.02.1996r. w S., ostatnio stale zamieszkałej w O. S. Ś. nabył na podstawie testamentu notarialnego sporządzonego przed notariuszem A. G. w Kancelarii Notarialnej w O. przy ul. (...) w dniu 11 stycznia 1994 r.(Repetytorium A nr (...))- M. Ś..

W uzasadnieniu swojego żądania podała, że postanowieniem z dnia 30.06.2006 r., Sąd Rejonowy w Olsztynie stwierdził, iż spadek po zmarłej w dniu 1 lutego 1996 roku w S., ostatnio stale zamieszkałej w O. S. Ś. nabyli: A. Ś., H. D., R. G., E. L. oraz M. Ś. po 1/5 części każdy, jako spadkobiercy ustawowi. Wnioskodawczyni przypadkowo odkryła, że S. Ś. pozostawiła testament notarialny, sporządzony w dniu 11 stycznia 1994 r. przed notariuszem A. G. w Kancelarii Notarialnej w O. przy ul. (...) (Repertorium A nr (...)), w którym powołała do dziedziczenia syna M. Ś..

Uczestnicy wnieśli o oddalenie wniosku, zarzucając początkowo, iż rozrządzenie spadkodawczyni w testamencie z dnia 11 stycznia 1994 r. nie jest powołaniem spadkobiercy, a jedynie zapisem, a następnie wskazali, iż spadkodawczyni skutecznie odwołała wskazany testament, gdyż w obecności całej rodziny oświadczyła taką wolę, po czym testament podarła i wrzuciła do ognia w kominku.

Postanowieniem z dnia 13 stycznia 2015 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie oddalił wniosek i zasądził od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd I instancji ustalił, że 30.06.2006 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie w sprawie X Ns 152/04 stwierdził, iż spadek po zmarłej w dniu 1 lutego 1996 roku w S., ostatnio stale zamieszkałej w O. S. Ś. nabyli: A. Ś., H. D., R. G., E. L. oraz M. Ś. po 1/5 części każdy, jako spadkobiercy ustawowi. Powyższe postanowienie uprawomocniło się w dniu 6.10.2006 r. Wnioskodawczyni w postępowaniu tym nie brała udziału.

Po uprawomocnieniu się postanowienia wnioskodawczyni odnalazła testament notarialny sporządzony przez spadkodawczynię w dniu 11 stycznia 1994 r. przed notariuszem A. G. w Kancelarii Notarialnej w O. przy ul. (...) (Repetytorium A nr (...)), w którym powołała do dziedziczenia wyłącznie swojego syna - M. Ś..

Wnioskodawczyni weszła w posiadanie przedmiotowego testamentu podczas wyprowadzki z domu przy ul. (...) w O..

W 1995 roku, podczas spotkania na Święto Zmarłych doszło do spotkania rodzinnego w S.. Podczas tego spotkania spadkodawczyni podarła przedmiotowy testament, a następnie spaliła go w kominku jednocześnie mówiąc, iż odwołuje wszystko co zostało w nim zapisane.

Sąd powołał art. 946 kc wskazując na podstawy odwołania testamentu. Dając wiarę zeznaniom wszystkich uczestników postępowania, że byli naoczni świadkami zniszczenia testamentu przez S. Ś., która podarła go, a następnie wrzuciła do ognia Sąd oddalił wniosek. Podkreślił, że przepisy obowiązującego prawa nie wymagają, aby zniszczone zostały wszystkie odpisy czy kopie testamentu - wystarczy, że spadkodawca uzewnętrznili swoją wolę poprzez zniszczenie egzemplarza testamentu, który aktualnie znajduje się w jego posiadaniu. Powyższa okoliczność, zdaniem Sądu została udowodniona.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520 § 2 i 3 kpc.

Powyższe rozstrzygnięcie zaskarżyła w całości wnioskodawczyni, zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, polegający na przyjęciu, że S. Ś., matka uczestników postępowania w dniu 1 listopada 1995 r. dokonała zniszczenia testamentu notarialnego w ten sposób, że podarła jego odpis a następnie wrzuciła go celem spalania do kominka.

Postanowieniu temu zarzuciła obrazę przepisu art. 233 kpc poprzez dokonanie przez Sąd dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów, a mającej odzwierciedlenie w pominięciu szeregu dowodów oraz braku odniesienia się do przyczyn pominięcia niektórych dowodów przy wydawaniu zaskarżonego postanowienia.

Domagała się zmiany zaskarżonego postanowienia w całości poprzez uwzględnienie wniosku o zmianę stwierdzenia nabycia spadku z dnia 24 maja 2013 r. i orzeczenie o kosztach postępowania w tym kosztach zastępstwa procesowego za obie instancje.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył ,co następuje:

Apelacja była zasadna.

Sąd Okręgowy jako instancja kontrolna i merytoryczna poddał ocenie całość materiału dowodowego zgromadzonego przed Sądem I Instancji, oraz w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Okręgowy jako sąd spadku otworzył i ogłosił testament przedłożony przez wnioskodawczynię. Nie stało temu na przeszkodzie zaprzeczanie przez uczestnikom ważności owego testamentu. Wskazać należy, że stosownie do art. 649 § 1 kpc otwarcia i ogłoszenia testamentu dokonuje sąd albo notariusz.

Czynność ta nie jest objęta wyłączną właściwością funkcyjną Sądu Rejonowego, co oznacza że należy do czynności, które mogą być podjęte przez Sąd Okręgowy w ramach jego właściwości jako sądu drugiej instancji przy rozpoznaniu środka odwoławczego / tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 8 stycznia 2002 r. I CKN 484/00/.

Zgodnie z art. 649 § 1 kpc Sąd albo notariusz otwiera i ogłasza testament gdy ma dowód śmierci spadkodawcy. Sąd nie kontroluje przy tym ważności testamentu, gdyż otwarcie i ogłoszenie testamentu nie stanowi przesłanki ani jego ważności ,ani skuteczności. Ogłoszenie testamentu służy urzędowemu potwierdzeniu faktu złożenia, stanu i cech testamentu, zabezpieczenie go przed możliwością usunięcia, zniszczenia, uszkodzenia, zapewnienie realizacji ostatniej woli spadkodawcy oraz w miarę możliwości poinformowania zainteresowanych o istnieniu testamentu.

Mając to na uwadze Sąd Okręgowy poddał ocenie materiał dowodowy zgromadzony na okoliczność ważności tego dokumentu, a dokładniej rzecz ujmując odwołania jego postanowień. Uczestnicy postępowania podnosili bowiem, że spadkodawczyni odwołała treść dokumentu poprzez zniszczenie go.

Dopuszczalne przez prawo formy odwołania testamentu wymienione zostały w dyspozycji przepisu art. 946 kc. Regulacja ta przewiduje trzy sposoby odwołania testamentu. Odwołanie testamentu może nastąpić przez sporządzenie nowego testamentu, zniszczenie bądź pozbawienie testamentu cech, od których zależy jego ważność, lub też dokonanie w nim zmian, z których wynika wola odwołania jego postanowień. W przedmiotowej sprawie wskazywano na zniszczenie testamentu, a dokładniej rzecz ujmując wypisu aktu notarialnego zawierającego testament.

Przy powyższym powstało zagadnienie wymagające głębszej analizy, a dotyczące ustalenia czy podjęcie określonych działań względem wypisu aktu notarialnego zawierającego testament, którego moc jest równa oryginałowi w oparciu o art. 109 ustawy prawo o notariacie jest skutecznym odwołaniem aktu ostatniej woli.

W ocenie Sądu Okręgowego funkcją zniszczenia dokumentu testamentu lub pozbawienia go cech, od których zależy jego ważność nie jest jedynie zamiar stworzenia zewnętrznego objawu, który pozwala zrozumieć zachowanie testatora w ten sposób, że pragnie on odwołać testament. Taki sposób odwołania testamentu ma służyć również zniszczeniu dokumentu, przy pomocy ,którego można wywodzić swoje prawa do spadku.

Zniszczenie kserokopii wypisu aktu notarialnego zawierającego testament tej funkcji nie spełnia, skoro ciągle istnieje nienaruszony oryginał i jego wypisy .

Należy zwrócić uwagę, że w zakres czynności zniszczenia bądź pozbawienia testamentu cech, od których zależy jego ważność musi wchodzić czynność zniszczenia aktu ostatniej woli spadkodawcy, oraz jednoczesna wola odwołania tej woli. Skoro spadkodawca mając świadomość doniosłości prawnej testamentu notarialnego, takowy sporządza, to z pewnością ma świadomość, że dla odwołania woli w nim zawartej nie jest wystarczające zniszczenie jego kserokopii.

Nie można w tych okolicznościach uznać, że zniszczenie jedynie kserokopii wypisu odzwierciedlało wolę odwołania ostatniej woli spadkodawczyni, skoro pozostawiła oryginał testamentu i jego wypis odnaleziony przez wnioskodawczynię w domu przy ul. (...) i złożony do akt .

Na marginesie należy dodać, że istnienie oryginału testamentu nakłada na każdego obowiązek złożenia go w sądzie spadku w razie śmierci testatora.

Z tych względów podzielić należy stanowisko wyrażone w orzecznictwie, że tylko oryginał testamentu jest testamentem w rozumieniu kodeksu cywilnego / tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 czerwca 1972 r. ICR 403/72 Lex 1475 /.Należy także przyjąć ,że podjęcie określonych działań względem wypisu aktu notarialnego zawierającego testament, którego moc jest równa oryginałowi (art.95 prawa o notariacie) , jest skutecznym odwołaniem aktu ostatniej woli .

Przeprowadzone przed Sądem I Instancji postępowanie dowodowe nie dawało podstaw do uznania ,że testatorka zniszczyła wypis aktu notarialnego z 11 stycznia 1994r.

Zeznania świadków na okoliczność zniszczenia testamentu nie wskazują wcale jednoznacznie, że doszło do aktu zniszczenia konkretnego rozrządzenia testamentowego.

Świadek E. L., córka spadkodawczyni zeznała, że jej matka zagroziła, że jeżeli M. Ś. ożeni się z wnioskodawczynią, to ona unieważni testament mocą ,którego miał odziedziczyć nieruchomości położoną w O. przy ulicy (...). Świadek zeznała, że matka „wyjęła jakiś testament, porwała go i wyrzuciła do ognia w kominku, mówiąc że dom na K.będzie dla córek M.” (...) „Żadne z nas nie czytało tego dokumentu, który matka porwała i wrzuciła do kominka” (k.244 verte).

Świadek R. G. zeznała ,że :, wtedy na 1 listopada jak darła dokument i wrzucała go do kominka , to mówiła, że to jest na M. (k.244 verte).

H. D. zeznała, że była osobiście przy tym jak matka wyciągnęła z torebki testament i go zniszczyła. Podała, że nie zapoznała się z tym dokumentem przed jego zniszczeniem.

Wierzyła matce, że dokument ,który niszczy stanowi testament(k.245). Świadek A. Ś. potwierdził zeznania sióstr, wskazując, że nie czytał treści niszczonego testamentu (k.245).

M. Ś. zeznał, że wykonał dla matki kilka kserokopii testamentu. Nie był w stanie powiedzieć co zostało przez matkę zniszczone, wskazał, że on był prawdopodobnie w posiadaniu oryginału i kopii (k.245) .

Powyższe zeznania są niezwykle istotne. Wskazują bowiem, że świadkowie niszczenia jak podają ,, testamentu,, nie są w stanie wskazać, że był to faktycznie dokument testamentu. Byli jedynie świadkami składania przez spadkodawczynię gróźb zniszczenia dokumentu, oraz niszczenia kartki jak należy przyjąć w świetle materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie - kserokopii testamentu .

Taka forma nie stanowi dokumentu w oparciu, o który skutecznie można dokonywać ustaleń w zakresie ostatniej woli, a także jej odwoływania. Na okoliczność niszczenia kserokopii wskazuje okoliczność istnienia oryginału wypisu testamentu wydanego testatorce –koperta k.151 k.11-11v, oraz zeznania M. Ś. który sam przyznał, że na prośbę matki dokonał kilku kserokopii testamentu, a w jego posiadaniu był oryginał i kserokopie , co pozostaje w zgodzie z kontekstem okoliczności w jakich to wnioskodawczyni jako była żona świadka weszła w posiadanie testamentu wyprowadzając się z domu przy ul. (...) .

Zeznania powyższych świadków są wiarygodne w zakresie faktu niszczenia przez spadkodawczynię kartki papieru, jednakże nie stanowią dowodu zniszczenia wypisu aktu notarialnego .

Brak jest bowiem dowodu ,że testatorka dysponowała po sporządzeniu testamentu innym wypisem niż ten , który był w posiadaniu M. Ś., a który ostatecznie znalazł się w posiadaniu wnioskodawczyni.

Powyższe okoliczności nakazują Sądowi Okręgowemu w świetle zasad doświadczenia życiowego, reguł logicznego rozumowania, oraz świadomości prawnej wyrażającej się we właściwej interpretacji przepisów prawa dotyczących skuteczności odwołania testamentu poprzez jego zniszczenie, uznanie, że istnieje ważny testament w oparciu, o który powinno się przeprowadzić stwierdzenie nabycia spadku po S. Ś..

Ważny testament prowadzi do stwierdzenia nabycia spadku w oparciu o ostatnią wolę spadkodawcy w nim wyrażoną –art.926§1 kc w zw. z art. 950 kc .Jest to forma rozrządzenia testamentowego na wypadek śmierci, której ważność nie została skutecznie zakwestionowana przez uczestników postępowania .

Z treści przedstawionego w sprawie testamentu jednoznacznie wynika wola testowania. Testament jest ważnie sporządzony, spełnia wszelkie wymogi ważności czynności prawnej oraz wymogi ustalone w przepisach prawa spadkowego.

Z tych względów zmianie uległo prawomocne postanowienie Sądu Rejonowego przeprowadzone w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku z dnia 30 czerwca 2006 r. Wzruszenie prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku może nastąpić ,albo przez jego uchylene (art. 678), albo przez zmianę (art. 679 i 690 § 2 kpc).

Przepis art 679 kpc pozwala na skorygowanie prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku tak w odniesieniu do osoby spadkobiercy, jak i przysługującemu mu udziału w spadku. Jako, że wniosek w tym zakresie składała wnioskodawczyni jako osoba nie biorąca udziału w poprzednim postępowaniu, nie dotyczyły jej ograniczenia wynikające z tego przepisu, dotyczące podstawy i terminu do zgłoszenia wniosku.

Mając powyższe na uwadze powyższe Sąd Okręgowy w wyniku przeprowadzonego postępowania zmienił zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego uwzględniając wniosek o zmianę prawomocnego postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku, czemu dał wyraz w treści orzeczenia apelacyjnego.

W konsekwencji apelacja została uwzględniona na podstawie art. 386 § 1 kpc w związku z art. 13 § 2 kpc.

Wobec zmiany zaskarżonego orzeczenia Sąd zmienił także rozstrzygnięcie o kosztach postępowania obciążając nimi uczestnika M. Ś. na rzecz wnioskodawczyni zgodnie z art. 520 § 2 kpc. Interesy wnioskodawczyni i uczestnika były oczywiście sprzeczne, a uznanie stanowiska wnioskodawczyni wymagało zwrotu poniesionych przez nią kosztów postępowania, zmierzających do wykazania słuszności podnoszonych przez siebie tez.

Z tych samych powodów orzeczono o kosztach za instancję odwoławczą na podstawie art.520§2 kpc .